

Sygn.akt III AUa 353/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Dorota Elżbieta Zarzecka (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka

SA Barbara Orechwa-Zawadzka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 19 września 2013 r. w B.

sprawy ze skargi Z. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 25 listopada 2011 roku sygn. akt V U 1312/11

o wypłatę emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 6 lutego 2013 r. sygn.akt V U 13/13

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 353/13

UZASADNIENIE

W dniu 3 stycznia 2013 roku Z. R. wniosła skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 25 listopada 2011 roku w sprawie V U 1312/11, domagając się uchylecia decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 15 września 2011 roku, na podstawie której wstrzymano jej wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 roku. Nadto skarżąca wniosła o zasądzenie odsetek za okres od dnia 1 października 2011 roku do chwili wznowienia wypłaty świadczenia. Jako podstawę wznowienia wskazała art. 40¹ k.p.c. Powołała się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 w sprawie o sygn. akt K 2/12 (Dz. U. z 2012 roku, poz. 1285, lex numer 1227132), na podstawie którego stwierdzono niezgodność (w określonym zakresie) art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 roku, Nr 257, poz. 1726) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.).

Sąd Okręgowy w Białymstoku V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 6 lutego 2013 roku wznowił postępowanie w sprawie Sądu Okręgowego w Białymstoku V U 1312/11, zmienił wyrok Sądu Okręgowego w

Białymstoku z dnia 25 listopada 2011 roku w ten sposób, że zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 15 września 2011 roku i wznowił Z. R. wypłatę emerytury poczynając od dnia 1 października 2011 roku oraz wniosek dotyczący żądania odsetek przekazał do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w B..

Z ustaleń Sądu I instancji wynikało, że Z. R. nabyła prawo do emerytury od dnia 1 kwietnia 2010 roku. Zarówno w tej dacie jak i nadal była zatrudniona w Szkole Podstawowej nr (...) w B.. Decyzją organu rentowego z dnia 15 września 2011 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, wstrzymano skarżącej wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 roku. Organ rentowy wskazał, że skutek wejścia w życie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest zobowiązany do wstrzymania wypłaty świadczenia z uwagi na nierozwiązanie przez ubezpieczoną stosunku pracy z pracodawcą, u którego była zatrudniona przed nabyciem prawa do emerytury. Wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 25 listopada 2011 roku w sprawie V U 1312/11 oddalono odwołanie Z. R. od powyższej decyzji organu rentowego. Wyrok ten jest prawomocny.

Sąd I instancji wskazał, iż stosownie do art. 401⁽¹⁾ k.p.c. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności aktu normatywnego z konstytucją stanowi podstawę wznowienia postępowania. Taki przypadek zachodzi w niniejszej sprawie, bowiem Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt K 2/12 (Dz. U. z 2012 roku, poz. 1285, lex numer 1227132) orzekł, iż art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Powyższy wyrok został opublikowany w Dzienniku Ustaw z dnia 22 listopada 2012 roku. Wyrok Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 25 listopada 2011 roku w sprawie V U 1312/11 został wydany przy zastosowaniu art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, który to stanowił, iż do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy (tj. przed dniem 1 stycznia 2011 roku) przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się, poczynając od dnia 1 października 2011 roku. Mając powyższe na względzie Sąd Okręgowy stwierdził, iż istnieje podstawa do wznowienia postępowania określona w art. 401⁽¹⁾ k.p.c. Nadto skarżąca Z. R. zachowała termin do wniesienia skargi określony w art. 407 § 2 k.p.c. Stosownie natomiast do art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2011 roku - prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Powyższy stan prawny wynikający z art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw oraz art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych powodował, że emerytura Z. R. podlegała zawieszeniu. Odwołując się do obszernego orzecznictwa Sądu Najwyższego, Sąd Okręgowy uznał, iż wyrok Trybunału Konstytucyjnego stwierdzający niezgodność przepisu ustawy z Konstytucją jest w zasadzie skuteczny ex tunc, tj. od dnia wejścia w życie zakwestionowanego przepisu, chyba, że co innego wynika z sentencji wyroku. Przyjęcie, że powyższy wyrok Trybunału Konstytucyjnego wywiera skutek ex tunc uzasadniało zmianę zaskarżonej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 15 września 2011 roku poprzez podjęcie wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 roku na podstawie art. 412 § 2 k.p.c. w zw. z 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. (pkt I i II sentencji wyroku). W zakresie żądania odsetek Sąd Okręgowy wskazał, iż żądanie to nie było dotychczas przedmiotem decyzji organu rentowego, a zatem nie może być przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego, który rozpoznaje odwołanie od decyzji. W tym zakresie koniecznym

jest rozpoznanie zgłoszonego wniosku przez organ rentowy. Mając powyższe na względzie Sąd Okręgowy jak w pkt II sentencji wyroku orzekł na podstawie art. 464 § 1 k.p.c.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. zaskarżył powyższy wyrok w części dotyczącej wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 roku do dnia 21 listopada 2012 roku. Organ rentowy zarzucił wyrokowi naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt K 2/12 (Dz. U. z 2012 roku, poz. 1285, lex numer 1227132) poprzez wznowienie wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 roku, tj. od dnia jej zawieszenia, w sytuacji, gdy wyrok Trybunału Konstytucyjnego wszedł w życie od dnia 22 listopada 2012 roku.

Wskazując na powyższe zarzuty organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i wznowienie wypłaty emerytury Z. R. od dnia 22 listopada 2012 roku, tj. od dnia wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt K 2/12, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Istota wniesionej apelacji sprowadza się do rozstrzygnięcia, jakie skutki wywołuje orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego: *ex tunc* czy *ex nunc*, tj. czy przepis uznany za niekonstytucyjny traci moc od momentu jego uchwalenia, czy dopiero ogłoszenia orzeczenia Trybunału stwierdzającego niekonstytucyjność w Dzienniku Ustaw.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt K 2/12 (Dz. U. z 2012 roku, poz. 1285, lex numer 1227132) orzekł, iż art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 roku, Nr 257, poz. 1726) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w art. 6 dokonała zmiany w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych między innymi poprzez dodanie art. 103a, zgodnie z którym prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Uznany za niekonstytucyjny (zakresowo) przepis art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw nakazywał stosowanie między innymi wprowadzonego art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, tj. przed dniem 1 stycznia 2011 roku - przy czym w stosunku do takich emerytur miał być on stosowany od dnia 1 października 2011 roku.

Skutki zakresowej niekonstytucyjności art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw są takie, iż z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego w Dzienniku Ustaw utracił on moc w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 roku bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku.

Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od dnia 1 stycznia 2011 roku lub przed dniem 8 stycznia 2009 roku.

Bezspornym w sprawie było, iż skarżąca Z. R. należy do kręgu osób, które prawo do emerytury nabyły w okresie od dnia 8 stycznia 2009 roku do dnia 31 grudnia 2010 roku, kiedy nie było obowiązku rozwiązywania stosunku pracy. Skarżąca prawo do emerytury nabyła od dnia 1 kwietnia 2010 roku. Niewątpliwym jest, że w stosunku do skarżącej zapadły wyrok Trybunału Konstytucyjnego wywołuje bezpośrednie skutki prawne, przy czym Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, iż są to skutki *ex tunc*. Niekiedy przyjmuje się, że przepis traci moc *ex tunc*, a więc od początku, gdy już sam tryb uchwalenia był wadliwy (por. Prawo Intertemporalne w Orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego - pod red. Ewy Łętowskiej i Konrada Osajdy; Biblioteka Sądowa – Oficyna Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, str. 42). Orzecznictwo sądowe wydaje się jednak iść dalej w kierunku niestosowania przepisu niekonstytucyjnego także do stanów faktycznych mających miejsce, w czasie gdy nie dokonano jeszcze jego derogacji.

W świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997 roku, Nr 78, poz. 483 ze zm.) orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją co do zasady winna oznaczać, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok Trybunału ma zatem generalnie skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa pogląd, że utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją co do zasady winna oznaczać, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok Trybunału ma generalnie skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2009 roku w sprawie o sygn. akt I CSK 379/08, OSNC 2009/12/172, lex numer 531567; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2008 roku, w sprawie o sygn. akt V CO 43/08, lex numer 564856; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2006 roku, w sprawie o sygn. akt II PK 42/06, lex numer 950622; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 15 listopada 2006 roku w sprawie II OSK 1349/05, lex numer 318307; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1999 roku w sprawie o sygn. akt I CKN 204/98, OSNC 2000/5/94; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1999 roku w sprawie o sygn. akt II CKN 632/98, lex numer 1231372; wyrok z dnia 7 grudnia 2000 roku w sprawie o sygn. akt III ZP 27/00, III ZP 27/00, OSNP 2001/10/331, lex numer 46059).

W tym miejscu należy również zauważyć, że na tle stanów faktycznych wywołanych utratą mocy art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych pojawiły się orzeczenia przyjmujące skutek retroaktywny wyroku Trybunału i wznawiające wypłatę świadczenia za okres od dnia 1 października 2011 roku, a zatem także za okres sprzed utraty mocy przez niekonstytucyjny przepis (por. np. wyroki Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 21 lutego 2013 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 41/13, lex numer 1280645 oraz z dnia 16 stycznia 2013 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 1079/12, lex numer 1264372).

Podzielając ten kierunek wykładni, Sąd Apelacyjny w Białymstoku na podstawie art. 385 k.p.c. apelację organu rentowego oddalił.